

וכל מאמנים

פערל ווערטער איבער אמן און תפילה אין די פרשה

מאוצרות אמונים

וואס איז די כוונה פון: "כאילו מתענה... ועשירי", מיר פאסטן דאך באמת אין דעם צענטן טאג?
פון דעם לערנט ארויס דער 'שפת אמת' א וואונדערליכן חידוש:

די גמרא וויל אונז לאזן הערן אז עסן אין ערב יוה"כ - דאס אליין ווערט גערעכנט 'כאילו התענה בתשיעי ועשירי', און ווען ער וועט פאסטן מארגן - וועט עס עקסטער גערעכנט ווערן.

לויט דעם ערקלערט דער 'שפת אמת' פארוואס מיר זענען זיך מתוודה ביי מנחה פון ערב יום כיפור; כאטש די חכמים זאגן (שם פ"ב) אז דאס איז צוליב דער חשש טאמער ער וועט שיכור ווערן ביי די סעודה המפסקת, פון דעסוועגן דארף מען פארשטיין וויאזוי קען די וידוי אין 'תשיעי' פטרן די וידוי פון 'עשירי', לאמיר זאגן, איינער וואס איז חושש אז ער וועט נישט קענען שאקלען ד' מינים אין סוכות, וועט מען דען אים הייסן ער זאל שאקלען ערב סוכות?

אבער, לויט וואס מיר האבן פריער געזאגט קען מען פארשטיין: ווייל דאס עצם עסן ערב יוה"כ ווערט גערעכנט ווי דער תענית פון 'עשירי', איז אויך דער וידוי וואס ווערט געזאגט ביי מנחה פון 'תשיעי', איז עס ווי דער וידוי פון 'עשירי'.

שפת אמת יומא פא ב

די מצוה פון סוכה איז שקול אזוי ווי אלע מצוות

"בַּסֻּכּוֹת תֵּשְׁבּוּ שְׁבַע יָמִים כָּל הָאֶזְרָח בְּיִשְׂרָאֵל יֹשֵׁב בְּבֵיתוֹ" (כ"ג)

ביי די יוצרות פון שחרית דעם צווייטן טאג פון סוכות זאגן מיר: "בל תהי מצות סוכה בעיניך קלה, כי כל-מצות-דת כחקותיה שקולה".

דער מקור אויף דעם אז די מצוה פון סוכה איז אזוי ווי אלע מצוות, ווערט געברענגט אין דעם פריערדיגן פירוש 'מטה לוי' אויפן מחזור דאס וואס שטייט אין גמרא (ע"ז ג א) אז ווען דער אויבישטער וועט קומען באצאלן פאר די אידן זייער שרר אויפן מקיים זיין די תורה, וועלן די אומות העולם טענה'ען אז אויב דער אויבישטער וואלט זיי געגעבן די תורה וואלטן זיי מקיים געווען די מצוות, און דער אויבישטער וועט זיי ענטפערן: "מצוה קלה יש לי וסוכה שמה, לכו ועשו אותה".

זעהן מיר, אז אלץ א ענטפער אויף זייער בקשה צו באקומען די תורה, וועט זיי השי"ת געבן די מצוה פון סוכה, איז פון דא א ראיה אז עס איז שקול אזוי ווי די גאנצע תורה.

המעשה, און נאכדעם אויף דער אונטערשייד פון יום כיפור צו די אנדערע 'ששת ימי המעשה' ד.מ. די ימים טובים וואס זענען מותר מיט 'מלאכת אוכל נפש'.

'נזוכת התורה; נתינה לגר'

'קידוש' אין יום כיפור

"אֲךָ בַּעֲשׂוֹר לַחֲדָשׁ הַשְּׁבִיעִי הָיָה יוֹם הַכִּפּוּרִים הוּא מִקְרָא קֹדֶשׁ יְהִיֶה לָכֶם וְעֲנִיתֶם אֶת נַפְשׁוֹתֵיכֶם" (כ"ג)

ווען דער 'אבני נזר' איז נאך געווען א יונג קינד, האט זיין

מבאר אמונים

מקורות על גודל חשיבות עניית אמן

אמן עפענט די טויערן

"וְלֹא תַחֲלֹץ אֶת שֵׁם קֹדְשִׁי" (כ"ג)

דער וואס הערט א ברכה און ענטפערט נישט קיין אמן מיט כוונה, אויף אים איז געזאגט געווארן (שמואל א' ב' ל): "וּבְזִי' יִקְלָד". און וואס איז זיין שטראף? אזוי ווי ער האט זיך אפגעהאלטן פון צו עפענען אויבן די טויערן פון די ברכות דורך דער כח פון 'אמן', אזוי וועט זיך נישט עפענען פאר אים די טויערן פון די שפע".

זהר וילך רפה א

פאטער אים אהיים געשיקט אינמיטן יום כיפור ער זאל עפעס עסן זיך דערקאפן דאס הארץ. ווען ער איז צוריק אין שול האט זיין פאטער אים געפרעגט צי ער 'קידוש' געמאכט פארן עסן אזוי ווי יעדע יו"ט? האט דער יונגל דער 'עילוי' געענטפערט 'ניין', און האט ערקלערט: מעיקר הדין איז דאך א קטן פטור פון מצוות, נאר מ'דארף אים מחנך זיין כדי ווען ער וועט זיין א גדול זאל ער מקיים זיין אלע מצוות. אבער ווען מיר רעדן איבער 'קידוש' אין יום כיפור איז נישטא א ענין אים מחנך זיין, ווייל ווען ער וועט גרויס ווערן וועט ער דאך פאסטן און ער וועט נישט דארפן מאכן 'קידוש'.

אביר הרועים עמי יג

דער וואס איז זיך מתודה אין 'תשיעי' איז ווי ער איז זיך מתודה אין 'עשירי'

"וְעֲנִיתֶם אֶת נַפְשׁוֹתֵיכֶם בַּתְּשֻׁעָה לַחֲדָשׁ בְּעֶרְבֵי" (כ"ג)

"וכי בתשעה' מתענין? והלא בעשרה מתענין! אלא לומר לך: כל האוכל ושותה בתשיעי - מעלה עליו הכתוב כאילו מתענה תשיעי ועשירי" (יומא ח ב).

א 'בעל מום' אויפן 'מזבח' אין אונזערע צייטן

"כָּל אֲשֶׁר בּוֹ מוּם לֹא תִקְרִיבוּ" (כ"ב)

רבי אברהם חיים שור דער בעל 'תורת חיים' שרייבט:

חז"ל (ברכות נה א) זאגן פון נאכן חורבן בית המקדש 'שולחנו של אדם מכפר עליו', דעריבער, אלץ זכר אויף דער איסור פון מקריב זיין א 'בעל מום' אויפן מזבח, האבן די חכמים מתקן געווען ביים עסן אז די 'פת' וואס אויף דעם זאגט מען די ברכה 'המוציא' זאלן זיין א 'שלימה' (א"ח קס"א), אזוי אויך די 'כוס' וואס מ'בענטשט אויף דעם זאל זיין 'נקיה', און 'מלאה' ביז אויבן און א 'שלימה' (שם קפ"א-ב).

'תורת חיים' סנהדרין קב ב

דער 'יום השביעי'

איז צוויי מאל געהייליגט געווארן

"מוֹעֲדֵי ה' אֲשֶׁר תִּקְרְאוּ אֹתָם מִקְרָאֵי קֹדֶשׁ אֲלֵהֶם מוֹעֲדֵי. שְׁשַׁת יָמִים תַּעֲשֶׂה מְלָאכָה וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שַׁבָּתוֹן מִקְרָאֵי קֹדֶשׁ כָּל מְלָאכָה לֹא תַעֲשׂוּ" (כ"ג-ב)

די תורה הייבט אן: "מוֹעֲדֵי ה'" און איז ממשיך איבער שבת, פּרעגט שוין רש"י הק': "מה ענין שבת אצל מועדות?"

דער רבי ר' העשיל פון קראקא ערקלערט אז אויך דער פסוק 'שְׁשַׁת יָמִים תַּעֲשֶׂה מְלָאכָה' רעדט איבער די ימים טובים; ווייל עס זענען דאך פארהאן זעקס 'מועדים' וואס מ'מעג טון 'מלאכת אוכל נפש', און זיי זענען: ראש השנה, סוכות, שמיני עצרת, ראשון און שביעי של פסח און חג השבועות. דעריבער אין אנהויב די פרשה פון די ימים טובים האט די תורה אראפגעשטעלט א כלל: "שְׁשַׁת יָמִים תַּעֲשֶׂה מְלָאכָה" - אין זעקס טעג פון די ימים טובים איז מותר 'מלאכת אוכל נפש', אבער: "וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי" - ביי דער זיבעטער יו"ט - ד.מ. יום כיפור, דעמאלטס: "שַׁבָּת שַׁבָּתוֹן", און וועגן דעם: כָּל מְלָאכָה לֹא תַעֲשׂוּ" אין דעם טאג.

מיט דעם יסוד פארענטפערט רבי נתן אדלער דער הויפט-רב פון די ענגלאנד, די קשיא פון תוס' אין מס' פסחים (ק"ד א ד"ה בעי) פארוואס ביים נוסח 'ותודיענו' וואס מ'זאגט יו"ט ביינאכט ווען עס געפאלט מוצאי שבת זאגט מען פריער: "ותבדל ה' אלוקינו... בין יום השביעי לששת ימי המעשה", און נאכאמאל: "זאת יום השביעי מששת ימי המעשה קדשת?"

אבער לויט די ווערטער פונעם רבי ר' העשיל קען מען פארשטיין, ווייל אין אנהויב לויבן מיר אויף דעם וואס דער שבת איז אפגעטיילט געווארן פון די ששת ימי

ועל ידי זה ישמע שפע רב בכל העולמות

"ווער עס האט אינזין יעדע ברכה וואס ער הערט און ענטפערט אמן מיט כוונה אזוי ווי עס דארף צו זיין, איז גורם אויבן גאר א גרויסע קדושה, און ברענגט אראפ אסאך גוטע השפעות אויף אלע עולמות.."

(של"ה מסכת תמיד אות פ)

ברכת המזון - די ברכה 'בונה ירושלים' (ז)

(מרא דארעא ד'ישראל' ח"א עמ' כד.)

זיין האנט איז שטענדיג אפן

פון דער נוסח הברכה: "כי אם לידך... הפתוחה", האט דער משגיח רבי יחזקאל לעוונישטיין ארויסגעלערנט אז דער מענטש דארף גלייבן אז דער האנט פון הש"ת איז שטענדיג געעפענט אים צושטעלן זיין פרנסה, און אויב ער וועט נאר בעהטן אויף דעם פון טיפן הארץ, וועט ער באלד באקומען (מתוך מכתבו המובא בסידור 'שערי יחזקאל'). דער גאון מהרא"ם בלוך ראש ישיבת טעלז האט צוגעלייגט און געזאגט, עס קומט אונז לערנען אז פון הש"ת'ס זייט איז נישטא קיין שום אפהאלט, זיין פולע האנט איז שטענדיג אפן צו געבן פאר זיינע באשעפענישן, און נאר די מעשים פון די מענטשן האלטן אפ פון עס צובאקומען ('שערי דעת' [ירושלים תש"נ] עמ' רב).

'הקדושה' אדער 'הגדושה'?

אסאך שטעלן זיך אויף די ווארט 'הקדושה' אז עס איז נישט פארבינדן מיט די לשונות פון פארדעם און נאכדעם: 'המלאה הפתוחה... והרחבה'. און עס זענען דא וואס צוליב דעם זענען גורס 'הגדושה'. און אזוי זאגט מען נאך אין נאמען פון הה"ק רבי צבי הירש פון זידיטשוויב וואס האט אזוי ערקלערט:

לכאורה, די ווארט 'הקדושה' איז נישט פארבינדן מיט די ווערטער וואס זענען פארדעם און נאכדעם, און אויב מיר ווילן צולייגן נאך לשונות, וואלט מען געדארפט צולייגן: 'הגדולה', 'החזקה' א.ד.ג.? נאר עס זעהט אים אז אין די אלטע סידורים איז געשטאנען 'הגדושה' - פון דער לשון 'אנגעהאפט', נאר א דרוקער וואס איז געווען א עם הארץ האט נישט פארשטאנען די טייטש פון די ווארט, האט נישט אפגעזאגט באשלאסן עס פאררעכטן צו: 'הקדושה', און די אנדערע ערקלערט'ס האבן אים נאכגעמאכט. אבער די ריכטיגע גירסא איז: 'הגדושה' ('פנות' - תשרי תשנ"א עמ' פח, בשם רא"מ וועלכער פון מונקאטש).

אבער למעשה, דער נוסח וואס איז אנגענומען ביי כלל ישראל איז: 'הקדושה', און אזוי איז מען גורס אין רוב סידורים. און עטליכע ערקלערונגען טרעפן מיר אויף דעם:

דער 'תפארת שלמה' פון אדאמסק האט ערקלערט:

ווען די שפע קומט פונעם צד הקדושה, איז עס שטענדיג פול, אבער ווען עס קומט פון די אנדערע צד, קען עס קיינמאל נישט צופרידן שטעלן דעם מקבל. אזוי ווי דער חכם זכר צד האט געזאגט אין משלי (יגכה): "צִדִּיק אֲכַל לֶשֶׁבַע נֶפֶשׁוֹ וְכֶסֶף רָשָׁעִים חֶסֶד". דעריבער בעהטן מיר: "כי אם לידך המלאה... הקדושה", מיר זאלן זוכה זיין באקומען פון הש"ת הייליגע האנט, וואס דעמאלטס וועלן מיר האבן אלע אונזערע געברויכן ('תפארת שלמה' כי תבוא).

אויף נאך א וועג ערקלערט מען, אונזער כונה איז צובעהטן אז אונזער פרנסה זאל נישט קומען דורך א געאסר'טע וועג, נאר בהיתר און בקדושה, ווייל דער וואס האנדלט קען זייער גרינג צוקומען צו איסורים, ווי גזל, אונאה, און חילול שבת א.ג. חליה, דעריבער איז אונזער בקשה אז מיר זאלן זוכה זיין צו פרנסה אויף א וועג פון 'קדושה' ('הגשפ' נגיד ופיסק).

און אזוי האט געזאגט דער גאון המוסר רבי איצ'עלע בלאזער זצ"ל: "מיר זאגן ביים בענטשן 'ונא אל תצריכנו...' כי אם לידך המלאה הפתוחה... אויב דער האנט פונעם אויבערשטן איז פול, אפן און ברייט, אויב אזוי וועט דאך יעדער קענען קומען און נעמען? דעריבער זאגט מען אויך: 'הקדושה', און ווען עס נישט הייליג - וויאזוי וועט ער נעמען?! ('לב אליהו ח"א, שב"ב ל' את ב.)

'עיני כל אליך ישרו ואתה נתת להם...'

"הַבּוֹטֵחַ בְּה' חֶסֶד יִסְבְּגֵנוּ" - אזוי זאגט דוד המלך אין תהילים (לב ט). און טאקע אזוי, און נאך פסוקים, און אין אסאך מאמרי ח"ל טרעפן מיר אז מ'האט משבח געווען די מדה פון בטחון און אירע געוואלדיגע מעלות. און מיר טרעפן אויך ווי דער נביא ווארנט אן און זאגט (ירמיה ז ה ז): "אָרֹחַ הַגְּבֵר אֲפֹשֵׁר יִכְטֵחַ בְּפָאֵם... בְּרֹדֶף הַגְּבֵר אֲפֹשֵׁר יִכְטֵחַ בְּה'".

דעריבער, נאך וואס מיר האבן געבעטן אז מיר זאלן קיינמאל נישט צוקומען צו חסדים פון מענטשן, לייגן מיר צו, אז מיר ווילן נישט מיר זאלן פילן און טראכטן אז דורך 'כוחי ועוצם ידי' האבן מיר פרנסה, "כי אם לידך" - נאר מיר זאלן וויסן און איינערקענען און יעדע מצב אז נאר מיר דיר קומט די פרנסה, און נאר אין דיר זאלן מיר אנהענגען אונזערע אויגן. לייגט צו דער קאצקער רבי אז דער לשון "כי אם" זעהט אויס ווי א תנאי - און אויב דא דער הלכה גורט געווען אז אונזער פרנסה זאל קומען דורך א בשר ודם, זענען מיר זיך מנכי'ע צו זיין גזירה, מיט א תנאי אז מיר וועלן קיינמאל נישט פארגעסן אז פון זיין האנט האבן מיר עס באקומען ('שערי קודש' ח"א אות שפה).

קיינמאל נישט אויפהערן פון זיך פארלאזן

נאך מער, עס שטייט: "סֶרֶךְ יָתֵן לִרְאִיו יִזְכֹּר לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ" (תהלים קיא ה), און אין מדרש (ב"ר מ ב) דרש'נט מען: "סירוף נתן ליראיו בעולם הזה", די כונה איז אז דער אויב'שטער האט אייגענפייט אז די שפיץ פאר די ערליכע מענטשן געבט ער אויף אזוי וועג וואס זיי זאלן קיינמאל נישט אויפהערן פון זיך צו פארלאזן אויף אים און צו האפן צו זיין הילף, ווייל דורך די סאך גוט'ס וואס זיי האבן קענען זיין צוקומען צו א מחשבה "כי אם לידך", אז אונזער פרנסה זאל צו אונז באקומען דורך אונזער בטחון אין דיר און מיט א געפילע פון 'כוחי ועוצם ידי' ('הגשפ' מחזה אברהם' [פון רבי אביש' פראקופטורע]).

אין די יונגע יארן פונעם גאון רבי יוסף חיים זאנענפעלד זצ"ל, ווען ער האט געוואוינט מיט זיין פאמיליע אין די שטט קוויבערסדארף וואס איז אין אונגארן, בעדפאר זיי זענען ארויף קיין ירושלים. נאך וואס זיין רייכער שווער האט פארלוירן זיין גאנצע פארמעגן האט ער מיט זיין פאמיליע געליטן פון א שרעקליכע הונגערי, זיין האבן נישט געהאט קיין שטיקל ברויט צום עסן. רבי חיים וואס זיין בטחון איז געווען איינגעבאטן טיף אין זיין הארץ, האט זיך קיינמאל נישט אפגעווערט אויף זיין מצב, און האט אויך זוכה געווען צו זעהן שטענדיג די השגחה פון הש"ת, און ווען זייער מצב איז געווען נישט צום אויסהאלטן, האט דער אויבערשטער צוגעשיקט תלמידים וואס זייער שכל לימוד איז גענוג געווען אויף זייער לעבן, אבער זייער בצמצום. אבער די רעביצין וואס איז ערצויגן געווארן אין א רייכע הויז איז איר זייער שווער געווען צו קענען אויסהאלטן די שרעקליכע הונגערי.

אין איינע פון יענע שווערע טעג, איז אים שווער געווען צוקומן וויאזוי זיין רעביצין איז אזוי שטארק צובראכן, האט ער אויפגעהויבן זיינע אויגן צום אויבערשטן און געבעהטן: "רבונו של עולם, דאווענען אויף א ברייטע פרנסה קען איך נישט און איך וויל נישט, אבער קוק צו די צער פון מיין פריי און שטארק איר מיט די מדה פון בטחון, אז זי זאל נישט זיין טרויערדיג און זיך זארגן אויף פרנסה".

יארן שפעטער, ווען ער האט דערציילט די געשיכטע, האט ער אויסגעפירט: "עס זעהט מיר אויס אז מיין תפילה איז אנגענומען געווארן; כמעט אלע מיניגע יארן האבן איך נישט געהאט קיין פרנסה בהרחבה, אבער פון דעמאלטס האבן מען נישט געבעהרט מיין רעביצין זאל זיך אפדרייען און אפילו נישט געבן קיין קרעכץ אויף דעם"

א ישועה וואס האט זיך אנגעפאנגען ביי א 'מסיבת סידור'

אנגעפילט מיט רוחניות'דיגע געפילן, און אויך מיר האבן זיך מחזק געווען דורך דעם.

עטליכע חדשים נאכדעם איז פארגעקומען אין זייער קלאס א שיינע און רייכע 'מסיבת סידור', מיר האבן זיך מיטגעפרייט מיט זיין שמחה, מיר האבן צוזאמען מיט אים מיטגעלעבט די צוגרייטונגען, ענדליך איז אנגעקומען דער גליקליכער טאג. די מסיבה איז געווען זייער דעהויבן, און ביים ענדע האט יעדער יונגל באקומען א שיינע סידור.

ווען מיר זענען אהיים געקומען, האבן איך באמערקט אז דער קינד געפונט זיך אין נישט געווענליכע שטורעמישע געפילן, זיינע אויגן וואס האבן געשיינט מיט א אויסטערלישע ליכטיגקייט און זיין געזיכט וואס האט געשטראלט מיט א דעהויבענע גליק, האבן עדות געזאגט אויף די גרויסע התרגשות וואס ער גייט אריבער. ער האט צוגעדוקט דעם סידור נאנט צו זיין הארץ און האט נישט מסכים געווען עס אפלאזן אויך נאך א לענגערע צייט.

דער זאך איז געווען א וואונדער אין מייןע אויגן; טאקע א 'מסיבת סידור', אבער אזוי שטארק...!? איך האב זיך אראפגעזעצט נעבן אים און פראבירט ארויסצוקומען פון אים דער סיבה פון זיין אויסטערלישע התרגשות; "מיין טייער קינד", האבן איך זיך געווארן צו אים, "וואס גייט אריבער אויף דיר, פארוואס ביזסטו אזוי שטארק איבערגענומען?" - האבן איך אים געפרעגט.

ער קוקט מיך אן אז צו פארשטיין; "וואס איז די פראגע?", האט ער מיר געענטפערט מיט וואונדער, "איך האב היינט זוכה געווען באקומען א סידור!". "און נאר צוליב דעם ביזסטו אזוי שטארק צוודערט?" - האבן איך ווייטער געפרעגט. און דאס קינד, וואס איז זייער ביי זיך ביזן היינטיגן טאג אז זיין אמט'דיגער פאטער, האט מיר געענטפערט ווען זיינע אויגן זענען נאס פון טרערן:

"טאטי, וויאזוי זאל איך נישט איבעראשט ווערן? ענדליך האב איך שוין א אייגענע סידור. טאטי, דו ווייסט שוין ברוך ה' וויאזוי מ'דאוונט. יעצט וועל איך שוין קענען בעהטן פארן רבונו של עולם ער זאל מיר געבן א ברודער! טאטי, דו ווייסט אז איך וויל נישט בלייבן א בן יחיד. פון דעם היינטיגן טאג וועל איך נישט אויפהערן פון צו דאווענען און שרייען, וויינען און בעהטן - העלף מיך רבונו של עולם, מיט דיין גרויסע רחמנות, שיק מיר א קליינער זיסער ברודער!".

הערנדאג אזוי רחמנות געהאט אויף אים. געבעהטן דעם קינד איז מיין הארץ אין מיר צוגעגאנגען געווארן אויף דעם וואס איך קען איך נישט דערציילן די פשוטע פאקט, אז עס כמעט נישטא קיין שאנס אז זיין האפענונג זאל פארוויקליכט ווערן און מיר זאלן קענען ברענגען אויף דער וועלט א קינד וואס זאל זיין זיין ברודער".

יעצט האט דער דאקטער זיך אפגעשטעלט פון זיין ערציילונג, זיין שטימע איז דערשטיקט געווארן און עס איז אים שווער געווען צו איינהאלטן זיינע טרערן. קוים האט ער געזעען ענדגין זיין ערציילונג:

"הויכגעשעצטער זיין, פון יענע מסיבת סידור זענען אדורך אביסל מער פון ניין חדשים. יעצט קען איך דערציילן פארן רב אז היינט אינדערפריה האבן מיר זוכה געווען מיט שיינע דשמיא אריינברענגען אונזער טייערער קינד וואס איז געבוירן געווארן נאך פופצן קינדערלאזע יאר, כבריתו של אברהם אבינו עליו השלום.

אויך נאכן וויסן אז אלע אפגענוגען זענען אומזינסט, זעהט אויס אז די תפילה פונעם קליינעם יונגל וואס איז געזאגט געווארן מיט א תמימות און מיט א ריינע הארץ, האט אויפגעטון און געברענגט די ישועה למעלה מדברו ה' הטוב".

יפרי' מתוך בא